

УДК 332.36

Панкова А.Ю.¹; Луценко А.М.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² ст. гр. ФЕУ-516 НУ «Запорізька політехніка»

ЕКОЛОГІЧНО СВІДОМИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ОСНОВНА СТРАТЕГІЯ І КОНЦЕПЦІЯ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Зростаюча стурбованість щодо якості довкілля загостила увагу підприємств до можливих екологічних наслідків діяльності. Підприємства повинні виявляти ці наслідки, знижувати, а по можливості повністю усувати їх негативний результат.

Для чого необхідно, з одного боку, створити на підприємстві відповідну базу для обґрунтування і розробки екологічної стратегії, а з іншого - забезпечити зацікавленість персоналу підприємства в успішній реалізації даної стратегії.

Загальновідомо, що екологічні проблеми виникли як результат життєдіяльності земної цивілізації. Людство, яке ніколи не задовольнялося «милостями природи» і експлуатувало її самим нещадним

чином, в ХХІ ст. опинилося на межі самознищення. Поряд з досягненнями науково-технічного прогресу (НТП) ми, на жаль, залишаємо майбутнім поколінням забруднену і виснажену планету.

Зарубіжний досвід свідчить, що з кінця 80-х років значно зріс інтерес до дослідження екологічних проблем. У зв'язку з цим різко збільшився обсяг досліджень, присвячених питанням інтеграції екології в економіку і організацію виробництва. Результатом цих досліджень слід вважати спроби запропонувати підходи до формування концепції «екологічно усвідомленого» управління підприємствами. К.Маркс писав: «Ми знаємо тільки одну єдину науку, науку історії. Історію можна розглядати з двох сторін, її можна розділити на історію природи і історію людей. Однак обидві ці сторони нерозривно пов'язані; до тих пір, поки діють люди, історія природи і історія людей взаємно обумовлюють один одного»[1].

Метою статті є обґрунтування доцільності та необхідності орієнтування сучасних підприємств на збереження навколишнього середовища і розвитку підприємств з урахуванням екологічного фактора.

На сучасному етапі в теорії організації з'явилися нові теоретичні течії, які повністю відображають вимоги практики господарювання організаційних систем. Однією з них є концепція «екологічно усвідомленого керівництва».

Основою даної концепції є розгляд підприємства як екологічної субсистеми. Це означає, що підприємство - це частина природного кругообігу. В такому розумінні в центрі уваги опиняються екологічні процеси.

В рамках даної концепції найважливішими цілями підприємства як екологічної субсистеми вважаються:

1. Захист ресурсів: отримання на вході в субсистему екологічно перевірених ресурсів і їх економне витрачання.

2. Обмеження викидів: запобігання або зменшення витоку шкідливих речовин в навколишнє середовище на виході з субсистеми.

3. Скорочення відходів: зниження їх кількості, переробка і повторне використання.

4. Обмеження ризиків: зменшення потенційних небезпек на виході з субсистеми, запобігання аваріям або зниження тяжкості їх наслідків.

5. Виробництво нешкідливих продуктів: тобто таких продуктів, які на протязі їх життєвого циклу є ресурсозберігаючими, не завдають шкоди навколишньому середовищу, мають низькою часткою ризику[2].

У свою чергу, для успішної реалізації екологічної стратегії підприємству необхідно розробити спеціальний інструментарій, що включає в себе нормативні, стратегічні та оперативні елементи.

Нормативний рівень повинен передбачати розробку правил екологічної поведінки підприємства, які визначають загальні обов'язки підприємств щодо дотримання екологічних вимог.

Стратегічний рівень передбачає інтеграцію нових екологічних цілей в уже застосовуються на практиці системи стратегічного планування, управління і контролінгу[3].

На оперативному рівні може використовуватися цілий ряд інструментів, найважливішими з яких можуть бути розрахунок потоків матеріалів і енергетичних потоків, бухгалтерський облік відходів, а також екологічні індикатори, за допомогою яких визначається і контролюється екологічна ефективність діяльності підприємства

По суті справи, мова йде про розробку і використання концептуальних основ нового напрямку в менеджменті - екологічно усвідомленого менеджменту, а саме[4]:

1. Розгляд підприємства як складового елементу екологічної системи (екосистеми), тобто розгляд його не в якості ланки економічного кругообігу, а в якості складової частини природного кругообігу, коли увага зосереджується не так на власне процесах створення вартості, а на викликаних ними процесах нанесення шкоди навколишньому природному середовищу, що порушує рівновагу в екологічній системі в цілому.

2. Розуміння і пояснення «рамок» екологічних проблем, тобто в рамках «суспільства», «політики і права» і «ринкового середовища».

3. Екологічні сфери діяльності підприємства, тобто «виробництво» (управління енергетикою, регулювання відходів, закупівля сировини, матеріалів і напівфабрикатів), «продукт» (екологічний життєвий цикл продукту), «персонал» (прищеплення відповідальності працівників, які здійснюють екологічну діяльність, їх мотивація і відповідна підготовка), «комунікації» (налагодження внутрішніх і зовнішніх зв'язків в інтересах вирішення природоохоронних проблем).

4. Екологічно орієнтоване управління на оперативному, стратегічному та оперативному рівнях.

5. Екологічні системи керівництва, інтегровані в існуючі на підприємстві системи організації, планування та контролінгу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Маркс К., Енгельс Ф. Соч. Т. 3. С. 16.

2. Теорія організації. Відповіді на екзаменаційні квитки (С. В. Загородников, 2009) – Режим доступу: https://kartaslov.ru/книги/Загородников_С_В_Теория_организации_Ответы_на_экзаменационные_билеты/28

3. Екологічна стратегія – Режим доступу:
<http://menedzhmenti.ru/page266/page350/index.html>

4. Кармишев Ю.А. ЕКОЛОГІЧНО СВІДОМИЙ МЕНЕДЖМЕНТ НА мезо- та мікрорівнях: ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ / Вісник ТГУ, т.16, вип.2, 2011